

בעזה"ש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בסעודת רעוא דרעוין

פרשת וישב - מקץ (חנוכה)

* * *

בליל א' וב' דחנוכה

שנת תשע"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תר"ל

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

בחדרת קודש ובחדוותא עילאה משגרים בזה כסא מלא ברכתא
קדם אבינו רועינו, נזר ראשינו ותפארתינו, מאור עינינו

ב"ק מרן אדונינו מורינו ורבינו שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעון קדשו בהכנסת הנכד

הבחור היקר כמר יוסף הלוי נ"ו

לעול התורה והמצות בשמו"מ

בן חתנו רבי אהרן ישעי' הלוי ראזנער שליט"א

דומ"ץ דק"ק סאמבאטהעלי — ודאה"ב דקהלתינו

יהא רעווא מן שמיא שיוכה מרן שליט"א

לרוות רב תענוג ונחת מכל יוצ"ח לאורך ימים ושנים טובות

בבריות גופא ונהורא מעליא עדי נוכה לשמחתן של ישראל

שיוליכנו קוממיות לארצינו לקראת משיח צדקינו

ומלכינו בראשינו בב"א

להשיג אצל

מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.

Brooklyn N.Y. 11211

718.388.1751.#117

דברי תורה

בסעודה שלישית פרשת וישב תשע"א לפ"ק

וַיבֹּא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רַעַה אֶל אֲבִיהֶם (לו-ז). וברש"י כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה, היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי וכו' (צ"ר פד-ו) ע"כ. והיא תמוה אפילו לחשוב על שבטי י-ה שהיו אוכלין אבר מן החי, שהוא משבע מצות בני נח. — ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי וגו', ויאמרו לו אחיו המלוך תמלוך עלינו, אם משול תמשול בנו, ויוסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו (לו-ו). וברש"י על דבריו, על דבתם רעה שהיה מציא לאביהם ע"כ. ויש להבין, הלא שנאו אותו כבר מתחלה על דבריו, שמציא דבה רעה לאביהם, ולמה אחר החלום הוסיפו לשנוא אותו גם 'על דבריו', ולכאורה הוספת השנאה הוא רק 'על חלומותיו'. — ולהלן בפרשה, וימאן להתנחם ויאמר כי חרד אל בני אצל שאולה, ויבן אותו אביו (לו-לה). וברש"י אצל שאולה, גיהנם וכו' ע"ש. ויש להבין למה חשש כעת שירד לגיהנם.

וַיִּבְרָאָהּ דהנה ציטטת משה בפרשתנו (ע"פ ויוסיפו עוד, אות ד) כתב לבאר מה שהיו אוכלים אבר מן החי, דמבואר ברמב"ם (ה' מלכים ט-יא) דבן נח אינו מכוון על אבר מן החי של עוף ע"כ. והשבטים היו סוברים שלא ינאו עדיין מכלל בני נח, אמנם יוסף היה סובר דדינם כבר כישראל, ואסורים גם באבר מן החי מן העוף ע"כ. (ועיין בנין דוד פ' ויחי אות יח.) והנה יעקב אבינו נשא צ' אחיות, רחל ולאה, כדין בן נח דמותר בשתי אחיות, וכדעת רבי מאיר (סנהדרין טו:) כל ערוה שאין צית דין של ישראל ממייתין עליה [כגון חייבי כריתות] אין בן נח מזהר עליה ע"כ. ואם כן גם יעקב סבירא ליה כהשבטים דדינם כבני נח ומותרין באבר מן החי של עוף. ואם כן הדבה של יוסף שדינם כישראל, נוגע גם ליעקב, והוא דבה גם על יעקב שנשא שתי אחיות. וזה ויבא יוסף את דבתם רעה 'אל אביהם', שזה נוגע גם ליעקב, שהדבה על האחים הוא גם דבה על יעקב.

שקוצר שדינו כזני נח כשנוגע זאת
 לטובתו, אז הוסיפו עוד שגוף אותו
 גם על מה שמוציא דבה עליהם
 באכלם אבר מן החי, ותופס החבל
 בזני ראשיו, וזהו 'על חלומותיו ועל
 דבריו'.

והגה צפרשת דרכים (דיוש א) כתב
 לבאר בהיפוך, דהשצטים היו
 חותכים בשר מזית השחיטה בעודה
 מפרכתת, ויוסף היה סבור דיש צו
 אבר מן החי, כדין צן נח דזמיחה
 תליא מילתא, ובעודה מפרכתת אסור
 (חולין לג.), והשצטים סברו דדינס
 כישראל, ובשחיטת תליא מילתא, וכיון
 דשחט שחיטת מעליא, כבר יצאת מידי
 איסור אבר מן החי גם בעודה
 מפרכתת ע"ש. ומעתה יעקב שנשא
 שתי אחיות, דסבירא ליה דדינו כצן
 נח, זהו נגד דעת השצטים שאכלו
 מפרכתת דדינס כישראל. ואם כן
 הדבה של השצטים שאכלו אבר מן
 החי, ואמרו שדינס כישראל, זהו דבה
 נגד יעקב שנשא שתי אחיות, וזהו
 יבא יוסף את דבתם רעה 'אל
 אביהם'.

ו'לבן כאשר ראה יעקב שיוסף נענש
 על דיצורו, טרף טורף יוסף,
 ואין מיתה צלי חטא (שבת נה), אם
 כן השצטים נודקים שדינס כישראל,
 ואם כן יש עליו חטא של שתי אחיות,
 ועל זה לא יכול להתנחם, ואמר כי

והגה יוסף חלם שהוא המלך וכולם
 משתחווים לו, וצדיני תורה
 המלכות שייך ליהודה, וכמו שנאמר
 (בראשית מט-י) לא יסור שבט מיהודה
 ומחוקק מצין רגליו, וכמו שהאר"י
 ברמב"ן שם. ונראה דלכן השליכו אותו
 השצטים אל הצור, והצור ריק אין צו
 מים (לו-נד), אבל נחשים ועקרבים יש
 צו (שבת כג.), כי אמרו חז"ל (סנהדרין
 קי.) כל החולק על מלכות בית דוד
 ראוי להכישו נחש ע"ש. וכתב בשלי"ה
 הק' (חלק חושב"כ מאמר גאן יוסף לפ'
 ושב מקצ), דלכן הלכו דומינה לבקש
 נכלי דמות, כלומר לדון אותו צדת
 תורה, והסכימו כולם שהוא צן מות
 ל"ע, ואפילו צני בלהה חלפה אוהביו
 הסכימו כן מנ"ד דת ודין, מאחר
 שחלק על מלכות בית דוד, וכל החולק
 על מלכות בית דוד כאילו חולק על
 השכינה וכו' ע"כ. אמנם אי דינס
 עדיין כזני נח, גם יוסף יוכל להיות
 מלך.

ו'לפי זה חלומו של יוסף עם מה
 שמוציא דבה עליהם, הוא סותר
 זה את זה, דאם סוצר יוסף שהוא
 מלך כחלומו, אם כן עדיין דינס כזני
 נח, ושפיר הם מותרין גם באבר מן
 החי של עוף דמותר לצני נח, ולמה
 מוציא עליהם דבה. ואם סוצר
 שאסורין אנו באבר מן החי דדינו
 כישראל, אם כן המלוכה ליהודה ולא
 ליוסף. ולכן אחר ששמעו ממנו חלומו,

ארד אל בני חבל שאולה, על ידי מה שאירע לבני שנענש, שזה מורה שהצבטים נדקו, אם כן אנטרך לרדת לשאל של גיהנם עבור החטא שנשאתי שמי אחרות. — וזוה יש לומר מה שאמר יעקב ליוסף, ראה נח את שלום אחיך ואת שלום האלף, והשיבני 'דבר' (לו-ד). ולכאורה תיבת 'דבר' נראה כמיותר. אמנם יש בזה רמז, כי אם יארע מכשול ליוסף על הדרך, הרי זה לאות כי דעת הצבטים אמת שדינם כישראל, ואם כן יש על יעקב איסור שמי אחרות. והנה לאו זה של ואשה אל אחותה לא תקח לנרור (ויקרא יח-יח), הוא מנוה ר"ו צמנין המנוה, כמנין דבר, וזהו והשיבני 'דבר', שמה יהיה לי תשובה על הספק אי דינו כישראל או כבן נח, ואם יש בו איסור בהשתי אחרות.

וישב לומר עוד צמה שאמר כי ארד אל בני חבל שאולה, כי מנינו צדוד המלך כאשר מת אצלם, שאמר, בני אצלם, בני בני אצלם, מי יתן מותי אני תחתך, אצלם בני בני (שמאל צ יט-א). ואמרו חז"ל (סוטה י:) הני תמינח בני למה, ומשני שבעה דאסקיה משבעה מדורי גיהנם, ואידך דאיתיה לעלמא דאחי ע"כ. (ועיין בתוס' שם דלא תקשה מהא דאמרו (סנהדרין קד.) דאבא לא מזכי ברא ע"ש.) וכמו כן יעקב אבינו, כאשר ראה שנהרג יוסף על חטאו, אמר כי

ואמרו הכתוב שוב, וישלחו מעמק חצרון ויבא שכמה (לו-ד). וברש"י והלא חצרון צהר, שנאמר ויעלו בנגב ויבא עד חצרון (צמדבר יג-כב), אלא מענה עמוקה של אותו נדיק הקבור בחצרון, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הצתרים (טו-יג) כי גר יהיה זרעך (סוטה יא.) ע"כ. ויש לומר עוד רמז בזה, בהקדם דברי הש"ס הק' (דרך חיים ותוכחה מוסר) שכתב ומקשים העולם חלילה להאמין על שבטי י-ה לעשות מעשים כאלו, ואם לא עשו, איך להאמין על יוסף שיוציא דבר שקר מפיו על אנשים גדולים כאלו וכו'. ושמעתי שנמצא בקובץ יסוף, הענין היה, אברהם אבינו עשה ספר יצירה ומסרו ליצחק ויצחק ליעקב, ויעקב מסרו לבני אשר הם היותר מיוחסים, כי אין מוסרין סתרי תורה כאלה אלא לננועין ומיוחסים ישראל בכל דור ודור, על כן מסרו לבני הגצירה ולא לבני השפחות. והנה מנינו בגמרא (סנהדרין סה:) דברא עגלא תלתא בכל ערב שבת על ידי עסק ספר יצירה בצרוף השמות. ובדאי זה הנצרה על פי השמות ולא מנצד התולדה אין כריך שחיטה, וניתר לאכלו בעודו חי, וכך עשו הצבטים, ויוסף לא ידע, והיה סבור שהוא

מקיימה יותר מכס, יוכל מצית הספר אם היה לו לאכול צמר וחלב, אפשר לו לאכול חלב עד שירחץ ידיו מן הצמר, ואתם כשנשלחתם אלל הצרהם הביא לפיכך צמר וחלב כאחת ואכלתם], מיד הודו להקב"ה. והיינו דכתיב (שמות לד-כו) כי על פי הדברים האלה כרתי וגו', וכתיב לעיל מינייה (לד-כו) לא תצשל גדי בחלב אמו ע"כ.

וּבְרֵאשִׁית דמה שנתן להם הצרהם צמר וחלב יחד, היה זה 'עצה' עמוקה מאותו זמן, שיוכלו על ידי זה ישראל לנצח את המלאכים בקבלת התורה, כאשר יטענו תנה הודך על השמים. והנה התורה הקדושה נקראת בשם עץ, כמו שנאמר (משלי ג-יח) עץ חיים היא למחזיקים בה. וזהו שאמר הכתוב, ויקח חמאה וחלב וזן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם, שהאכילם צמר בחלב, ועל ידי זה והוא עומד עליהם תחת העץ, כאשר היה הדיון בין משה להמלאכים על העץ, אם יוכל להורידה מהמלאכים לבני ישראל, היה הוא עומד עליהם, למעלה מהמלאכים, ועל ידי זה לקחת מתנות באדם.

אֲמַנִּים יש להבין, הלא צמר בחלב רק דרך ציפול אסרה תורה, והיאך ציפל הצרהם צמר בחלב, הא יש לאו ללא תצשל. וכתב המלצ"ם בהתורה והמנוחה (ח-פ) דאיתא בחסד

הגולד מאב ואס, הביא דבה זו אל אביו שהם אוכלים אבר מן החי, והם כנים היו וכדין עשו וכו' ע"כ.

וְהַנְּהַ מצינו בצרהם כאשר באו אליו המלאכים, ויקח חמאה וחלב וזן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם, והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו (בראשית יח-ח). ואיתא במדרש (שמו"ר כח-א) כשעלה משה למרום לקבל התורה, בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה הקב"ה קלסחירין של פניו של משה דומה לצרהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתציישין ממנו, לא זהו שירדתם אללו ואכלתם בתוך ביתו. אמר הקב"ה למשה, לא ניתנה לך תורה אלא בזכות הצרהם, שנאמר (תהלים סח-ט) לקחת מתנות באדם, ואין אדם האמור כאן אלא הצרהם, שנאמר (יהושע יד-טו) האדם הגדול בענקים ע"כ.

וּבְדַעַת זקנים לצעלי תוס' (שם) ויקח חמאה וחלב, מלמד שהאכילם צמר בחלב, וכשרצה הקב"ה ליתן תורה לישראל, אמרו המלאכים תנה הודך על השמים (תהלים ח-ב). אמר להם כתוב בתורה לא תצשל גדי בחלב אמו (שמות כג-ט), ואתם כשירדתם למטה אכלתם צמר בחלב. [ובפסיקתא רבא (סוף פרשה כה) כתוב, אמר להם הקב"ה אתם הם שמקיימים את התורה, תינוק הגמול צישראל

לכתיב (בראשית יח-ט) למען אשר ילוח את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות נדקה וגו' ע"כ. וזיאר במהרהש"א כי גמילות חסד נקרא דרך ה', שיש להאדם לילך אחרי מדותיו ית"ש, וכמו שנאמר אחרי ה' אלקיכם תלכו (דברים יג-ה), ואמרו חז"ל (סוטה יד.) וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה, והלא כבר נאמר (שם ד-כד) כי ה' אלקיך חש אוכלה הוא, אלא הלך אחר מדותיו של הקב"ה, מה הוא הלביש ערומים וכו', אף אתה הלביש ערומים. הקב"ה זיקר חולים וכו', הקב"ה קבר מתים, אף אתה וכו' ע"ש. הרי לנו כי מדה זו של חסד נשרש בנו מאברהם אבינו, שורש החסד, עד שלא יתכן להיות בן ישראל בלי מדה זו.

ואיתא בגמרא (שבת נה.) רב יהודה הוה יתיב קמיה דשמואל, אחתי ההוא איתתא קא נווחת קמיה, ולא הוה משגח בה. אמר ליה לא סבר ליה מר (משלי כא-יג) אוטם אזנו מזעקת דל, גם הוא יקרא ולא יענה ע"כ. ובגמרא (בבא בתרא י:) יוסף צריה דרבי יהושע חליש ואיתנגיד, אמר ליה אבה מאי חזית, אמר לו עולם הפוך ראיית, עליונים למטה [אותם שהם עליונים כאן ראיית שם למטה], ותחתונים למעלה [עניים שהם צינינו שפלים, שם ראייתם חשובים] ע"כ. וכתבו התוס' דאמרו הגאונים

לאברהם (הקדמון, עין משפט נהר נא) שבן הבקר עשה אברהם על פי ספר יצירה, והיינו לכתיב 'אשר עשה', ואין צבהמה זו דיני איסור והיתר, ולכך אין נוהג בה איסור בשר בחלב ע"כ. (הוצא בפרדס יוסף שם אות כא, ועיין עוד מה שכתב בפרשתנו אות ג').

והנה יעקב אמר ליוסף, לך נא ראה את שלום אחיך, ולכאורה הרי הם רשעים, שאוכלים אבר מן החי, ויוסף הביאה דבה זו לפניו עליהם, ואין שלום אמר ה' לרשעים (ישעיה מ"ב-כ), ואיך שלחו יעקב לראות את שלומם. אמנם יעקב ידע שזהו ממה שבראו בספר היצירה, ועל זה יש לנו הוראה מאברהם אבינו שאין צו דיני איסור והיתר, והוא בשעה שהעמיק אברהם ענה איך ליטול התורה מהמלאכים, שהאכילם בשר בחלב מבן הבקר אשר עשה, והם לא ידעו שזהו מספר יצירה, ואף על פי כן אכלוה, ואברהם לא עבר על איסור ביטול שהיה מספר יצירה, ואם כן גם השבטים לא חטאו. וזהו וישלחו מעמק חברון, מהלימוד שלמד מאותה ענה עמוקה של אותו נדיק הקצור בחברון.

ועל דרך המוסר יש לומר בזה עוד, דאיתא בגמרא (יבמות עט.) שלשה סימנים יש באומה זו [ישראל], רחמים וציישנין וגומלי חסדים וכו',

לעזדים, כי מה שהשתחוו לפניו עד עתה, היה רק כאנשי העיר המשתחווים להמלך. ואמר להם יוסף, אל תיראו, כי כל זה בא רק עבור מה שאמר האצח לרחל התחת אלקיס אנכי, שהיה פגם צמדת החסד באמירה זו, כך עונים את המעיקות. ודבר זה עומד לנגד עיני, ולא אלצר בני אדם, ואל תיראו אנכי לכלכל אתכם ואת טפכם, וינחם אותם וידבר על לבם.

והוא מוסר השכל על דיבור אמת שדחה יעקב את רחל, ולא השתתף עמה בצערה לנחמה ולדבר על לבה, באה כל המאורע הזאת, עד שירד יוסף למצרים, ואחר כך יעקב וצניו, ונכנעו תחת צנה יוסף. וכתב בספר ימין יוסף, דלכן אחר שחלם יוסף שהשמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לו, כתיב ואציו שמר את הדבר (לז-יא), כי ידע שיתאמת החלוס הזה, ממנה שאמר לו ה' חייך שבניך עתידין לעמוד לפני צנה ע"כ.

וזהו שאמר הכתוב, וישלחו מעמק מצרון, מאותו צדיק הקצור בצצרון, הוא אברהם, שהוא השריש מדת החסד בהכלל ישראל, וממה שנכשל יעקב צמדה זו צעת ענייתו לרחל, נסתבצ שימלוך יוסף, והאחים יהיו נכנעים לפניו. ונראה דעל זה רמזו (בהגדה של פסח), וירד מצרימה

שקבלה צידם רב מפי רב, דעולם הפוך היינו, שראה שמואל דהוה יתיב קמיה דרב יהודה תלמידיה, משום דמיחה בשמואל וכו' ע"כ. הרי לנו עד כמה חומר הדין למעלה, צמי שאינו מתחסד להטות אזנו לכאזי לב ונדכאי רות.

והנה מצינו בהשצטים אחר פטירת אציהם יעקב, שחששו על יוסף שישיב להם הרעה אשר גמלו אותו, וכתיב (בראשית נ-יח) ויפלו לפניו ויאמרו הננו לך לעזדים. ויאמר אליהם יוסף אל תיראו, כי התחת אלקיס אני, ואתם חשבתם עלי רעה, אלקיס חשבה לטובה וגו'. ויש להבין הלשון שאמר להם 'התחת אלקיס אני', שאין לו קשר עם מה שאמר להם אחר כן. ונראה דמצינו לעיל שאמר הכתוב (ל-א) ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב, ותקנא רחל באחותה, ותאמר אל יעקב הבה לי בנים, ואם אין מתה אנכי. ויחר אף יעקב בצחל, ויאמר התחת אלקיס אנכי, אשר מנע ממך פרי בטן ע"כ. ואמרו צמדרש (צ"ר עא-ו), אמר לו הקצ"ה כך עונים את המעיקות [לשון צרה ועקא, כלומר העקרות המצירות], חייך שבניך עתידין לעמוד לפני צנה [זה יוסף] ע"כ.

ודבר זה שיכנעו בני יעקב לפני יוסף הגיע לשיאה, באותה שעה שנפלו לפניו ואמרו הננו לך

נמלא בזמן הזה חסר צ' גדפים כנ"ל, חסר גם כן צ' תיבין מאלו ששה תיבות צרוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הג"ל. ואמר מורי הרב הקדוש כו' מ' אלימלך זללה"ה, ששני תיבות החסרים הם כבוד מלכותו. ולזה אנו מנצחים ומתפללים להש"י (בחפלת מוספים של יו"ט) גלה כבוד מלכותך עלינו ע"כ דברי קדשו. [וכן כתב צביאור זרע אפרים על הפסיקתא רבתי לד-יא].

ובתב עלה, ואני אומר שהשני תיבות אשר הם חסרים מזמן החורבן בית המקדש הם לעולם ועד. דהנה איתא בגמרא (ב"ב עה:): עמידין הדדיקים שיקראו קדוש, כי השתא נקרא הקב"ה קדוש, ולעתיד יהיו נקראים כל הדדיקים בשם קדוש. ומקשה הגמרא היאך יהיה נקרא הקב"ה לעתיד. ומשני שם שהקב"ה יהיה נקרא לעתיד קדוש לעולם ועד. [לפנינו חסר בגמרא קושיא זו ותירוץ], והוא מרומז בהפסוק הג"ל, הלא אחיך רועים בשכם, רומז על זמן שיהיו בני ישראל בגלות, וזהו אחיך הם בני ישראל רועים היינו בזמן הגלות, (ע"ד שיר א-ח) לאי לך כו' על משכנות הרועים), ונחרב הבית המקדש, וחסר צ' גדין, ולזה נחסר גם כן צ' תיבות מהששה תיבות הג"ל, היינו לעולם ועד, ונשאר רק ד' תיבות, היינו צרוך שם כבוד מלכותו

(דברים טו-ה), אנוס על פי הדיבור, היינו שדיבורו של יעקב לרחל גרמה כל זאת, שיוסף הורד מצרימה להיות מלך, ושוב נכנעו שם כל האחים שבטי י-ה, וזוה יתבאר מה שאמר הכתוב, וילכו אחיו לרעות את לאן אציהם בשכם (לו-יג). וברש"י נקוד על א"ת. יש לומר כי הנקודה רומז להרחיב את תיבת א"ת, והוא נוטריקון ת'חת אילקים א'נכי, מה שאמר יעקב לרחל. והשבטים הלכו כעת לרעות א"ת לאן אציהם, להשלים מה שאמר לו ה' אז, חייך שבניך עמידין לעמוד לפני צנה.

ובזה נבוא לבאר הכתוב, ויאמר ישראל אל יוסף, הלא אחיך רועים בשכם וגו', לך נא ראה את שלום אחיך (לו-יג). דהנה באהוב ישראל צפרשתנו כתב, צמה דאיתא בגמרא (חגיגה יג:), גבי ישעיה הנביא כתיב (ישעיה ו, ז) שש כנפים לאחת, וגבי יחזקאל הנביא כתיב (יחזקאל א, ו) וארבע כנפים לאחת. ומשני כאן בזמן שבית המקדש קיים, וכאן בזמן שאין בית המקדש קיים, היינו צימי ישעיה היה עדיין בית המקדש קיים אז היו שש כנפים לאחת. וצימי יחזקאל כבר נחרב הבית המקדש לזה כתיב שם רק ארבע כנפים. נמלא כי בזמן הזה היינו אחר חורבן הבית המקדש נחסרו צ' כנפים. והנה איתא בכתבי האר"י זללה"ה, צרוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אינון שית תיבין נגד שית גדין.

עד שנער חזירו יכאיז את האדם יותר מאשר נער עצמו. ולפיכך זכו כל אחד על חורבן חזירו, להוכיח בכך, שצדיקר איכפת לו לכל אחד מהם חורבנו של השני. ואף על פי שמקדשו של צנימין אינו יכול להיזנות אלא לאחר חורבנו של משכן יוסף, בכל זאת זכה צנימין על חורבן משכן יוסף, כי מוטב לו שלא ייזנה מקדשו הוא, ובלבד שלא יחרב מקדשו של חזירו. אהבה שכזו עשויה להיות תיקון לשנאת החנם ודפח"ח.

וְיָבֵן צפרשה זו, התחלת ירידת יוסף למצרים בשביל שנאת חנם שציניהם, שזה יוגרם לאחריו חורבן בית מקדשו, אמר יעקב ליוסף, 'אלא אחיך רועים בשכ"ם', שעזבדא זו יגרום שיחרב הבית המקדש, ויתמעטו כנפי החיות, ולא יהיה רק צ'רוך ש'ם כ'בוד מ'לכותו. ומהו הענה לזה, 'לך נח ראה את שלום אחיך', לתקן החטא של שנאת חנם, לדרוש כל אחד בשלום חזירו, ולא רק שלום צני העליה, אלא ראה גם 'שלום האלף', צני אדם הדומים לבהמה (חולין ה.). גם שלומם ידרוש. [ונתעוררתי דזהו שנאמר, ויאמר 'לו' הנני (לו-יג), שהוא ישלים גם האותיות של 'לו', נוטריקון ל'עולם ו'עד, והוא אינו שונא את האחים, ומאדו יש גם כנפי החיות של ל'עולם ו'עד. ועל זה אנו מתפללים בצרכת שים שלום, בתפלת השמונה

שהר"ת שלהם הוא בשכ"ם ע"ש. אמנם לא כתב לבאר, המשך הדברים למה נרמו זאת כאן צפרשת זו.

וַיְבָרְא דהנה להלן בשעה שהתגלה יוסף לאחיו כתוב, ויפול על זוארי צנימין אחיו ויבך, וצנימין זכה על זואריו (מה-ד). וצרש"י ויבך, דיוסף זכה על שני מקדשות העתידין להיות בחלקו של צנימין וסופן ליחרב. וצנימין זכה על זואריו, על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו להחרב (מגילה טו:). ע"ש. וצריך ביאור הלל עדיין לא נזנה הבית המקדש, ולמה זכו על החורבן שבעתיד. וגם למה דוקא עכשיו בשעת שמחה זכו על זה. גם למה זכו כל אחד על חורבן חזירו ולא על חורבן עצמו. וגם להצין למה זכו על הזואר דייקא.

וַאֲמַר הה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר ז"ל לפרש, דיודע כי חורבן הבית המקדש היה בגלל שנאת חנם (יומא ע.), והנה כאשר נפגשו יוסף וצנימין, והרגישו כי הפירוד ציניהם עד כה נגרם בשל שנאת חנם, מיד ראו את החורבן, שאף הוא היה תוצאה של שנאת חנם. לפיכך זכו על כך, ששנאת חנם זו, אשר גרמה עכשיו לתוצאות כאלה, תגרום גם בעתיד לחורבנות. ותיקונה של שנאת חנם הוא, להגביר את האהבה כל כך,

כשמן הטוב שיורד על זקן אהרן, שיורד על פי מדותיו (מהלים קלד-א). והיינו כי הנס שנעשה על ידי בני אהרן צפך שמן, הוא על פי מדותיו של אהרן, אהב שלום ורודף שלום וכו'. וידוע בשעה ששלום בעולם, המועט מחזיק את המרובה, וכמו שאמרו (סנהדרין ז.) כד הוה רחימתן עזיזא, אפותיא דספסירא שכיבן. על כן גם הנס שעל ידו, היה מועט השמן מחזיק את המרובה. וזהו מה טוב ומה נעים יש בשיבת אחים, ואמר 'גם יחד' באחדות על ספסירא חודו של מחט יהיה די להם. ואמר שזהו כשמן הטוב שירד לאהרן על פי מדותיו הטובות, היינו נר חנוכה שהיה המועט מחזיק את המרובה עכדה"ק. (ועיין ויאמר יהושע לחנוכה אות א).

וזדו הענין שאמרו, לא מלא הקב"ה 'כלי' מחזיק זרחה לישראל אלא השלום. ולכאורה כל כלי הוא מוגבל במדתו, והזרחה הוא צלי גבול, נחלה צלי מזרים, ואם כן זרחה בכלי הם שני דברים הסותרים זה את זה. אמנם כאשר זוכין לזרחה שהמועט מחזיק את המרובה, וצסוד כד הקמת לא כלתה (מלכים א יז-טו), וכמדתו של יעקב, וכי יש לי 'כלי' (בראשית לג-יא), וכתב צאור החיים הק' שזרחה ישראל הוא, שהחסר נשלם מעצמו ע"ש. אם כן גם צכלי מוגבל שורה זרחה עד אין שיעור, ולזכות לכלי מחזיק זרחה,

עשרה, וטוב יהיה צעניך לזרכנו ולזרך את כל עמך ישראל 'בשלומך', שעל ידי שנתצרך בשלום, יושלם כל כנפי החיות, צ'רוך ש"ס כ'צוד מ'לכותו לעולם ועד, ר"ת בשלומך].

וחשיבות מדה זו של שלום מנינו
 בנס חנוכה, שנעשה נס שמפך שמן שאין צו להדליק אלא יום אחד הדליקו שמונה ימים (שבת כא:). ומנינו כיוצא זה במדרש תנחומא (תורה ב), אמר רבי חנינא סגן הכהנים, אני הייתי משמש צצית המקדש, ומעשה נסים היה צמנורה, משהיו מדליקין אותה מראש השנה, לא היתה מתכבה עד שנה אחרת וכו' ע"ש. והענין שהיו נסים אלו שכיח צמנורה, כי הדלקת הנרות הוא מכוון נגד אהרן, יערוך אותו אהרן וצניו מערב עד צקר (שמות כ-כא), ומדתו של אהרן, אהב שלום ורודף שלום, אהב את הצריות ומקרצן לתורה (אבות א-ב), וכמו שהעיד עליו הכתוב (מלאכי ז-י) כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו', בשלום וצמישור הלך אחי. וכיון שאמרו חז"ל (עוקצים ג-ב) לא מלא הקב"ה כלי מחזיק זרחה לישראל אלא השלום, על כן היה המנורה כלי מחזיק זרחה שנתצרך השמן צו, להיות מועט מחזיק את המרובה.

ובדרשות חתם סופר (לחנוכה סד:) כתב לפרש, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד,

השם גבולך שלום חלב חטים ישציעך
 (תהלים קמז-יד), שמי שעושה גבולו
 שלום, שלא ילא מגבול זה עצור שום
 דבר שצעולם, הוא יתצרך מן השמים,
 שחלב חטים ישציעך. [ונתעוררתי שגם
 זה נרמז צמה שאמר הכתוב, הלא
 אחיך רועים בשכ"ם, ר"ת כ"לי מ'חזיק
 ב'רכה ש'לום, ולכן לך נא ראה את
 שלום אחיך].

שגם דבר המועט שמוגבל יהיה צו
 ברכה עד אין שיעור, לזה זוכין רק
 על ידי מדת השלום.

וזדהו גם בכל אדם, כאשר מוותר
 בשביל שלום, שלא להרבות
 מחלוקת בישראל, אז שורה ברכה צמה
 שיש לו, שגם המועט יחזיק את
 המרובה. ועל זה אמר דוד המלך,

דברי תורה

ליל א' דחנוכה תשע"א לפ"ק

הזמן הגיענו] ע"כ. וצפנים יפות (פ' מקץ) הקשה, דכל המפרשים נתחבטו להצין מה היה הנס ציום הראשון, הלא הספיק השמן שבפך, ואם כן איך יתכן לומר דרק ציום הראשון מצרך שעשה נסים, ולמעט שאר יומי.

עוד יש להצין מה שאמרו (שנת כא): צית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך. וצית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך. פליגי בה תרי אמוראי צמערבא, חד אמר טעמא דצית שמאי כנגד ימים הנכנסין [העתידים לצוא], וטעמא דצית הלל כנגד ימים היוצאין [שיצאו כבר, וזה שהוא עומד צו נמנה עם היוצאין] ע"כ. ולכאורה סברת צית הלל מוצנת, כי כאשר מוסיפין והולכין צמספר הנרות כל לילה, מרגישים את התוספות צמעשה הנס מלילה ללילה, אך סברת צית שמאי שפוחתים והולכים צמספר הנרות מיום ליום, כריך ביאור.

ידוע קושיית הצית יוסף (סימן חרע) למה קצעו חנוכה שמונה ימים, הא מנאלו פך שמן שהיה צו להדליק על יום אחד (שנת כא), ואם כן לא הוצרכו לנס אלא מיום השני והלאה, ולמה קצעו לעשות זכר לנס גם ציום הראשון. — ובשאלות (שאלתא כו) הגירסא שלא היה צו להדליק אפילו יום אחד, ולפי זה שפיר היה שם נס גם ציום הראשון. אלא דכבר הקשו דזה קותר לגמרא דילן שהיה צפך כדי הדלקת יום אחד. וגם קותר דצרי עצמו שכתב צשאלות לעיל מיניה, דהוה ציה שיעורא דיומא חד, ואדליקו מיניה תמיא יומין ע"כ.

ובגמרא (שנת כג.) אמר רב יהודה יום ראשון מדליק מצרך שלשה, מכאן ואילך מצרך שתיים. ופריך מאי ממעט, ומשני ממעט זמן. ופריך ונימעוט נס. ומשני נס כל יומי אחיה [שהרי כל שמונה הדליקו מן הפך, אבל זמן משהגיענו להתחלת

והיינו שאף שנתן זה שמן כשיעור שיהיה דולק רק כל הלילה, היה דולק כל המעט לעת, והנה בגמרא (יומא מא.) מצוהר לכל זה היה צבית ראשון, וכן צבית שני כל ימי שמעון הצדיק, אבל מכאן ואילך פעמים דולק ופעמים כבה, והיינו שהיה תלוי לפי המצב של בני ישראל צרותניות, אם היו ראויים לנס כזה או לא. והנה מצוהר צמסנה (תמיד פרק ג) דלפילו צאותן הזמנים שלא היה דולק צנס, היו מדליקין שוב צצוקר את הנר המערבי, שהיו נותנין לתוכו צצוקר שמן ופחילה חדשה והדליקוהו והיה דולק כל היום עד הלילה וממנו הדליקו שוב את המנורה צערב, והיינו שצכל אופן היה הנר המערבי דולק כל המעט לעת, רק שהיו זמנים שהיה דולק צדרך נס, והיו זמנים שלא היה צדרך נס.

והנה מהתוס' (מנחות פו: ד"ה ממנה) מוכח דאין זה דין דאורייתא, (דאף שיש ראשונים שפצירא ליה שדין זה שצריך להדליק צצוקר הנר המערבי הו דין דאורייתא, והיינו הרמב"ן על התורה (ריש פרשת תצוה), וכן צתוס' צצוגיה כו: ד"ה מנורה) מוכח לכאורה כן, אבל על כל פנים מדברי התוס' צמנחות מוכח שאין זה דין דאורייתא, רק שהיות שהיו זמנים שהיה דולק צדרך נס, על כן תיקנו צבן שגס צאותן זמנים שלא היה דולק צדרך נס, מכל מקום יהיו מדליקין אותו צצוקר, וזכר להנס שהיה

וצראה צהקדס מה שאמר הכתוב, ויקחו אלך שמן זית זך כתיב למאור להעלת נר תמיד (שמות כו-כ). וכתב צבעל הטורים, להעלת חסר וי"ו, לומר שוי"ו נרות מכצין אותם, אבל נר מערבי דולק לעולם (תמיד לג.), 'נר תמיד' צגמטריא 'צצצבת' (תו"כ כד-זו) ע"כ. ולכאורה מה שאמר שהוי"ו נרות 'מכצין' אותם ולא נר המערבי, צריך ציאור, דלפי מה דמצוהר צמסנה (שס ג-ט, ו-א) אם מצאם דלוקים צצוקר, היה מכבה ה' נרות להטיצם, והשאיר שנים דולקים. ואם היו הנרות צצויין, והנר המערבי דולק, היה מכבה גם אותה אחר כך קודם הדלקתו, לקיים מצות הטצת שמי נרות, ומצות הדלקתה, ואם כן מתי מכבה שש נרות ומניח אחד. ויותר יוצדק לומר, שוי"ו הנרות היו מצצין צכל צוקר, ונר המערבי נשאר דולק.

וצראה צציאורו עוד, על פי מה שראיתי צקונטרס חותמו של כהן גדול (להגר"ש צראנדער ז"ל דף לה) שהציא קושיא צשם מרן הגה"ק מוהרי"ד מצעלזא זי"ע, דהרי אמרו חז"ל (שצת כו:) מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערוד (שמות כו-כא), עדות הוא לצאי עולם שהשכינה שורה צישראל. מאי עדות, אמר רב זו נר מערבי שנותן צה שמן כמדת צצרותיה וממנה היה מדליק וצה היה מציים.

עכדה"ק. ופעם אמרתי דבר זה להרצ
הגאון מצריסק ז"ל, ומן התירוץ
התפעל יותר מן הקושיא ע"כ. [ועיין
בבני יששכר (שנת ג-ה) שזהו בכל איש
הישראלי, שגרות של שנת מתצרכים
יותר צאורס מכל ימות החול, לזה רב
ולזה מעט, וכמדומה שהמצינים יודעים
זה עכל"ק].

וע"ז פי זה הוסיף שם לבאר עוד,
בטעמא שכתב הרמב"ן (שנת
כא.) דשנת לא נאמרה הדין דכבתה
זקוק לה (חוץ מטעמא דחילול שנת), דיש
לומר דטעמא דכבתה זקוק לה, הוא
משום דכיון שהוא זכר לנרות דמנורה,
ושם כבתה זקוק לה (מנחות פח:), על
כן תיקנו כן במנורה. וכיון דשנת לא
כבתה המנורה מעולם, אם כן הזכר
למנורה של מקדש הוא, שאין צו דין
כבתה ודפת"ח.

ודבר זה נרמז כאן בתורה, להעלת
נר תמיד חסר וי"ו, והוא
להורות שרק בששת ימי החול היא
הנרות כבויים צוקר, והעלאת הנרות
לא נמשכה צוקר, אבל ציוס השביעי
היה תמיד צרכה בהנרות שלא נכצו
מעולם, לא רק הנר המערבי אלא כל
הנרות, ו'נר תמיד' עולה כמספר
'שנת', שאז היו הנרות דולקין תמיד.

ודעה מצואר בספר אור תורה
מהגה"ק מאסטרטרוואל ז"ע

צימי שמעון הצדיק שהיה דולק כל
המעת לעת צדרך נס. [ועיין בתפארת
ישראל שם אות עט טעם אחר]. ועל
פי זה הקשה, דאם אינו אלא תקנתא
דרבנן, האיך היה מותר להדליקו
בשנת. וכי תימא ששנת לא הדליקו
את הנר מערבי צוקר, אי אפשר
לומר כן, דהא מצואר בירושלמי (ר"ה
א-ת, מגילה ב-ז) זהו סדר התמיד בין
בחול ובין בשנת, והיינו דהסדר
שאימא במשנה דמסכת תמיד היה
נוהג בין בחול ובין בשנת, וכיון דדבר
זה מצואר במשנה דתמיד, על כרחך
שהיה נוהג בין בחול בין בשנת.

ותירץ דאפילו באותן זמנים שלא
היה הנר מערבי דולק צדרך
נס שהיה נכזה צוקר עם כל הנרות,
מכל מקום בשנת לא היה נכזה
מעולם, דאימא במדרש (צ"ר יא-ב)
עה"פ ויצרך אלקים את יוס השביעי
(צראשית ב-ג), אמר רבי אלעזר צרכו
צנר (ששצ"ק נכנס צרכה צנר), וצי היה
המעשה, פעם אחת הדלקתי את הנר
בלילי שנת, ובחתי ומנאחי צמונאי
שנת דלוק ולא חסר כלום ע"ש. ואם
כן אם צנר שנת סתם נכנס הצרכה,
בבית המקדש היה צודאי תמיד שורה
הצרכה צנר בשנת, ואפילו באותן
הזמנים שהנר מערבי לא היה דולק
כל המעת לעת, מכל מקום בשנת
היה תמיד דולק כל המעת לעת, ולא
הוצרכו מעולם להדליקו בשנת

של חנוכה היה טמון בכח הנס של כל השמונה ימים, ולכן סבירא להו לציית שמאי דיש להדליק ציום הראשון שמונה, כי אז ירדה הזכרה על כל הימים, ושזו מיום ליום היה פוחת והולך, שלא נשאר עוד הזכרה ציום השני רק על שבעה ימים הבאים. וכיון דציית שמאי מחדדי וחריפי טפי (יבמות יד.), על כן הרגישו ציום הראשון שהיתה שבעה, כח כל הימים הבאים אחריה. וציית הלל סבירא להו דלא אזלינן צתר מה שהיה הנס בכח, אלא כפי מה שיצא לפועל לפרסומי ניסא, ועל כן מדליק כנגד ימים היוצאים, וציום ראשון מדליק אחת, ומכאן ואילך מוסיף והולך. [ועיין בחידושי הרי"מ (לט"ו שצט) שכתב כעין זה לצאר מחלוקת ציית שמאי וציית הלל, אי ראש השנה לאילנות הוא צראש חודש או צחמשה עשר ע"ש].

וביערתה אחי שפיר ההוה אמניא לצרך שעשה נסים רק ציום הראשון, ולא צשאר יומי, דכיון דיום הראשון שצת היתה, וזה ירדה הזכרה לכל השאר ימים, אם כן הנס של השמונה ימים כבר נתהוה מלמעלה בכח ציום הראשון. וכיון שצרכה זו הוא הודאה לה' שעשה נסים לאבותינו, הרי עשייתו היתה ציום הראשון, שצרכת כל השבוע תלויה בה. מה שאין כן צרכת שהחיינו, שזהו על מה שהחיה אותנו להגיע לזמן הנס,

(אות ג'), לאותה שנה של הנס היה חל כ"ה כסלו ציום שצת קודש ע"ש (ועיין צויאמר יהושע אות מצ). והיה צהפך שמן כדי להדליק צו על לילה אחת, אבל צהיות שאזו צאותו היום היה שצת, היו הנרות דולקין ציום וצלילה, אשר על זה לא הספיק השמן צצבעו, וחזר למקומה גם אותו הנס שהיה צכל שצת שלא נתכצו הנרות ציום, ועל כן קצבעו גם אותו יום ליום הראשון מימי חנוכה, כיון דקוצבעים שבעה ימים על נס דהוספת שמן, וגם כזה היה גם ציום הראשון, איך אפשר להשמיט את יום הראשון שגם צו נעשה נס זה, והגם כי נס זה היה צכל שצת, צשציל זה לא נגרע הנס של יום הראשון משאר ימי החנוכה, על כן יומי דחנוכה תמניא אינון. ושפיר אמרו צשצילתות דהיה צו שמן ליום אחד, אבל לפי שצצת היה דולק צכפליים, ועל זה לא היה צו שמן, ואם כן כפי מה שהיה דולק ציום ראשון לא היה צו שמן כשיעורו, שפיר היה נס גם ציום הראשון.

ולפי מה שנתצאר דיום הראשון היה שצצת, יש לומר, דאיתא צזוהר הק' (ח"צ פח). דכל צרכאן דלעילא ותתא ציומא שציעאה תליין. וכיון שיום ראשון דחנוכה היתה אז ציום שצ"ק, אם כן צו ירדה הזכרה לכל ימי החנוכה הבאים אחריה, שתיעשה הנס צהנרות, ואם כן ציום הראשון

ומצתה כיון דהגר המערבי מכוון נגד יום השבת, וזו נאמר ויצרך אלקיס את יום השביעי, זרכו זגר, על כן היה נר המערבי הולך ודולק תמיד, כי זיום השבת יש זרכה זהגרות. והנה זיום השבת קודש אנו מעידים שהקצ"ה זרה העולם, וזיום השביעי שבת וינפש. ואומרים ויכולו זליל שבת מעומד, כדין עדות שהוא זעמידה (ש"ע אר"ח סימן רסח-ו). ולכן מה שגר המערבי שמכוון נגד יום השבת, היה דולק תמיד, זהו העדות על זריאת שמים וארץ, שזיום השביעי שבת וינפש, ועל כן קורין אותו פרוכת העדות.

ודג"ה זחנוכה זנק של המנורה, ירדה זרכה זו של שבת זהמנורה כל השמונה ימים, שנתזרכו הגרות זהזרכה שמנינו זשבת שזרכו ה' זגרות. ואיתא זמדרש (זר יא-ג) דהאור שזרה ה' זששת ימי זראשית, ל"ו שעות שמשה אותה האורה, ו"ז שעות של ערב שבת, וי"ז שעות של ליל שבת, וי"ז שעות של שבת ע"כ. וזמולאי שבת נגנו האור. וכתב זזני יששכר (שבת ג-ו) דגם היום שנגנו האור הוא שהיו יכולים להזיט זו מסוף העולם ועד סופו, עס כל זה זרכה הזאת נשארה מוטבעת זשבת, ושומרי יום השבת זקדושה יכולים גם היום ליהנות מן האור ומתגלה להם נסתרות ע"כ. ואס כן זכל שבת נשפע

זה היה זכל יום נס לחודיה, שיאל לפועל למטה זזר יום זיומו, על כן דלמא נמעט ניסא ולא נמעט שהחיינו. ועל זה משני, זכיון דנס כל יומי איתיה, שזפועל היה לפנינו נס זכל יום, יש לזרך על זה זכל יום.

ואו"י יש לומר זטעס שהיה הנס תמיד זגר המערבי זייקא, שהיה דולק כל היום, והוא פרוכת העדות שהשכינה שורה זישראל. דהוא על פי מה שכתב זזברי יואל (פ' זעהלותן רמה). זמה שכתב זילקוט (סס) זעהלותך את הגרות (זמדזר ח-ז), למה שזעה גרות וכו', כנגד שזעת ימי זראשית ע"כ. מזואר מזה שמעשה המנורה מזכונים נגד ימי השזוע. והנה ידוע כי ג' ימים שלפני השבת שייכים לשבת הזאה, וג' ימים שלאחר השבת שייכים לשבת שלפניהם, וכדאיתא (גיטין עו). חד זשבתא ותרי ותלתא זתר שבתא, ארבעה ותמשה ומעלי שבתא קמיה שבתא, (וכ"ה זשוע אבהע"ז סי' קמד-ו). ואס כן כיון ששזעת הגרות רומזים על שזעת ימי השזוע, נמאל דהגר האמצעי רומז אל יום השבת, שהוא האמצעי זין ג' ימים שלפני השבת וזין ג' ימים שלאחר השבת. ועל דרך זה נתקן זפייט אומר זשזחין, ימינא ושמאלא וזינייהו כלה וכו', דהכלה שהיא שבת מזלכתא היא זין ג' ימים שלפניה לג' ימים שלאחריה ע"כ.

לנו מהאור הגנוז ששימשה ל"ו שעות
שצבת הראשונה.

ובצרתה כיון דצחנוכה נתעורר הנס
דנרות, שצאה זה הצרכה
מיום השבת שצרכו צנרות, כי אז
היתה הלילה כיום יאיר, וזה שולט
האור הגנוז בכל זמן, על כן כתב
הרוקח (סימן רכה) דתקנו להדליק ל"ו
נרות כנגד האור הראשון ששימש
לאדם הראשון ל"ו שעות וכו' ע"ש.

ובצני יששכר (כסלו ז-יג) הוסיף עלה
משמיה של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ
זי"ע, דל"ו נרות של חנוכה הם כנגד
הל"ו מסכתות, כי התורה אור, והיינו
כי האור נגזו צהתורה הקדושה, כמו
שאמרו (מגיגה יב.) שגנוז הקב"ה
ללדיקים, והיכן גנוז צתורה, וכל מה
שהאדם רואה בכל פעם דצר חדש
צתורה, הוא מאור הגנוז וכו' ע"ש.
והיינו כי שבת עם חנוכה הם זה
לעומת זה, ועולות צקנה אחת.

ליל בי דחנוכה תשע"א לפ"ק

הסתפק רבי זירא אם מוטל עליו
להשתתף צפריטי.

ודגה הענין של השתתפות צפרוטה,
לכאורה נריך ציאור, דלמה לא
יהני שליחותו של האכסנאי, שידליק
הבעל הבית עצורו, גם צלי שישתתף
צממונו, כמו בכל מידי דשליחות.
ובפשוטו נראה הכוונה, דכיון שהבעל
הבית מדליק לצורך עצמו, צמה יתייחס
הדלקתו גם להאושפיזא, שאין לו שום
שייכות להגה, על כן יש לו להשתתף
צפרוטה, וזהו הוי כמדליק הבעל
הבית גם עליו. אבל אם הבעל הבית
מדליק צשליחותו נר מיוחד עצורו,
צאמת אין נריך להשתתף צפרוטה.

וביתר ציאור, דכיון דמנחות חנוכה
נר איש וציתו (שבת כא.).

בגמרא (שבת כג.) אמר רב ששת
אכסנאי חייב צנר חנוכה.

אמר רבי זירא, מריש כי הוינא צי רב
משתתפנא צפריטי צהדי אושפיזא, צתר
דנסיצי איתתא, אמיינא השתא ודאי לא
צריכנא, דקא מדליקי עלי צגו ציתאי
ע"ש. וכן איפקס להלכה (ש"ע אר"ח
סימן תרע"א) אכסנאי שאין מדליקין
עליו צציתו, נריך לתת צפרוטה לצעל
הבית להשתתף עמו צשמן של נר
חנוכה ע"כ. וכתב צשפת אמת,
שמלשון השתא 'ודאי' לא צריכנא,
נראה שמעיקרא הסתפק רבי זירא
צדינו של רב ששת אם אכסנאי חייב
להדליק, ומכל מקום למעשה השתתף
מספק כדי לצאת ידי חובה, ועתה
אמר שכעת שמדליקין עליו צציתו
פטור צודאי ע"כ. ויש להצין צמה

יוחנן דבר תורה מעות קונות, ומפני מה אמרו משיכה קונה, גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיף בעלייה. וריש לקיש אמר משיכה מפורשת מן התורה וכו' ע"כ. ואם כן אין מעות קונות לכלי עלמא, לריש לקיש מן התורה, ולרבי יוחנן מדרבנן, ולהלכתא פסקינן כרבי יוחנן (רמב"ם ה' מכירה ג-א) דאין מעות קונות מדרבנן. ואם כן מה מועיל השתתפותו צפריטי, כיון שסוף כל סוף אין מעות קונות. (עיין בשו"ת פני מבין א"ח סימן רכג).

ולבאורא יש להציא ראייה מסוגיא זו לשיטת רש"י (בבא מציעא מו. ד"ה גזירה), שכתב לבאר הגזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיף בעלייה, דחששו שמא יניחם לוקח בבית מוכר זמן מרובה, ותפול דליקה בשכונת המוכר, ולא יחוש לטרוח ולהציל, לפיכך העמידה ברשותו לחזור בו אם ירצה, דכיון שאם יתייקרו ברשותו יתייקרו, ויחזור בו מן המכר ויהא השכר שלו, כי ידידה חשיב להו וטרח ומצילי עכ"ל. וכתב בהגהות מיימונית (ה' מכירה פ"ג אות ח') דמדללא כתב רש"י צפשיטות, שאם נשרפו החטים יחזור בו הקונה מן המכר, ולכן יטרח להצילו, מבואר דסבירא ליה שאין הלוקח יכול לחזור מהמקח אלא כאשר החטים עדיין קיימות, אבל אם נאבדו מן העולם ונשרפו אי אפשר לחזור בו, לפיכך

וכתב בפני יהושע דיש להצין למה נשתנה מצוה זו משאר מצוות שהן חובת הגוף, שיש חיוב על כל יחיד ויחיד, וקיימא לן נמי מצוה זו יותר מנשלומו. וצריך לומר דשאני הכא, שעיקר המצוה צממוך לרשות הרבים שהוא משום פרסומי ניפא, משום כך הטילו חובת מצוה זו כאלו הוא חובת הבית ע"כ. ומעתה כיון דאין המצוה לכל יחיד אלא על בני הבית יחד, יש לומר דעל ידי שמשתתף בו צפריטי הוי כאלו נעשה בזה כאחד מבני הבית שנגרר אחריו בהדלקתו.

אמנם הר"ן (פסחים ז.) כתב, דיש מצוות שנוהגין לברך בעלי כמילה ושחיטה ולולב, וקמתן בלמ"ד כתפלין ויניית. וכתב דבמצוה שאפשר לעשותה בשליח מצרכין בעל. ומיהו איכא למידק בהאי כללא, דהא הדלקת נר חנוכה שאפשר לעשותה על ידי שליח, ואפילו הכי מצרכין להדליק. ואיכא למימר דכיון דאמרינן דצריך לאשתתופי צפריטי, כיון שאינו יוצא אלא בשל עצמו, הרי אין מצוה זו יכולה להתקיימה על ידי אחר ע"כ. ומבואר מזה דהשתתפות פריטי הוא כדי לקנות בזה השמן, שצריך שיהא משלו, ואינו יוצא בשמן של אחרים עד שיקנהו אותו לו.

ודקישו האחרונים דהא בגמרא (בבא מציעא מז.) אמרו, אמר רבי

לא גזרו ציה. ולכן צמכר ללא שכית,
כגון שקונה שור צחמור, לא גזרו צו,
וקונה צדמיו. אם כן יש לומר גם
צנידון דידין, דרק צקונה כדרך
הלוקחין, שקונה החפץ כדי שיקחנו
לציתו, אז לא קונה אלא צמשיכה, כדי
שישמור עליו המוכר עד שיקחנו
הלוקח לציתו, ולא יאמר לו נשרפו
חטיף צעלייה, אצל הקונה שמן כדי
להשאירו ציד המוכר ולשורפו לשם
מנצות חנוכה, מכירה כזו לא שכיחא
ולא גזרו צו.

אמנם יש לומר עוד, דהנה הא
דהשמן חנוכה צריך להיות
משלו לדעת הר"ן, לכאורה צריך
ציאור, דהרי חיוב הדלקת הנרות הוא
משום פירסומי ניסא, ומה נפקא מינה
אם קנה השמן או לאו, ולמה לא
תסגי צמה שנתן לו רשות להדליקו.
ונראה דהנה צגמרא (שבת כא:) פליגי
אי מותר להשתמש לאורה או אסור
להשתמש לאורה. ורבי זירא אמר רב
סצירא ליה דאסור להשתמש לאורה.
וכתב הר"ן צטעמו, דכיון שעל ידי נס
שנעשה צמנורה תקנוה, עשאוה
כמנורה, שאין משתמשין צו כלל ע"כ.
וכן כתב צבעל המאור שם, דכיון
שהם זכר לנרות ולשמן של היכל
אסורות הן צנהא כל עיקר ע"כ.
ומעתה כיון דלשמן של הדלקת
המנורה צמקדש מדמינן לה, ושם היה
לכל אחד מישראל חלק צה, שהיתה

הנרץ רש"י לפרש, שטורח להציל שאם
ימייקר יהיה הריוח שלו ע"ש. וכן
משמע מרש"י (מו: ד"ה קך) שכתב,
שאם יראה הלוקח דליקה צאה יאמר
חזרני צי ע"כ. ולא כתב שאם ישרפו
החטים יחזור.

ובביאור הדברים כתב צשו"ת חתם
סופר (יו"ד סימן שיד),
דסצירא ליה לרש"י, שלא עקרו חכמים
לגמרי את קנין המעות, אלא נתנו
אפשרות להמוכר ולהקונה לחזור
מהמקח. אצל כל זמן שלא חזרו עדיין,
הועיל קנין המעות שיהיו צבעלותו של
הלוקח. ואם נשרפה ונאצדה, שאי
אפשר להחזירו לצעלותו של המוכר, אי
אפשר לצטל המכירה ע"ש. ולפי זה
צאמת אם קונה השמן צמעות, ולא
חזרו מהמקח לא הלוקח ולא המוכר,
הוי שפיר דידיה, ולפיכך די צמה
שישתתף צפריטוי. ויהיה מסוגיא זו
ראיה לשיטת רש"י. — אמנם לדינא
לא קיימא לן צזה כשיטת רש"י, וכמו
שפסק הרמב"ם (ה' מכירה ג-ו),
וצשלחן ערוך (תו"מ סימן רד-ג), שגם
אם נאנס ונשרף קודם שיקחנו, יוכל
לומר לו החזר לי מעותי ע"ש. והוא
מחלוקת הרז"ה והרמב"ן שם (צ"מ
מו:).

ואולי יש לומר, דהא אמרו שם
(מו:) דרק צמילתא דשכיחא
גזרו ציה רצנן, ומילתא ללא שכיחא

בהדיוט עקרו חכמים קנין כסף, מכל מקום בהקדש קונה, וכדאיתא במשנה (קידושין כח:): רשות הגזוה בכסף כילד, גזר שנתן מעות בצמהנה, אפילו צמהנה בכסף העולם קנה, ובהדיוט לא קנה עד שימשוך ע"ש. ועל כל פנים הקדש שקנו שמן להלקת המנורה בכסף, שפיר קנו. וכיון דקניית שמן חנוכה הוא מטעם דלשמן הדלקת המנורה במקדש מדמיין לה, לא תהא עדיפא קנין השמן לחנוכה מקניית השמן של הקדש. וכיון דשמן של מנורה, מעות קונות להקדש, גם בשמן דנר חנוכה, סגי כאשר משתתף בפריטי, ודי לו שיהא לו חלק משהו בהשמן, דוגמת כל יחיד בשמן של המנורה שהיה לו צו חלק משהו.

*

ראש דצרך אמת ולעולם כל משפט דצרך (תהלים קיט-קס). יש לומר דהנה מצאו פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול (שבת כא:). ובתוס' שם הקשו, דאולי נטמא הפך בצוממא היסט, וכתבו דהיה בצרקע שלא הסיטו הכלי ע"ש. ונראה דאמרו חז"ל (סנהדרין לט:): אלתיבס כהן הוא ע"ש. ואם כן הקצ"ה מתואר בשם כהן גדול, וחותמו היה על הפך, להורות שלא נטמא. ואיתא בגמרא (יומא טז). שרנו אנשי כנסת הגדולה להעביר יצרא דעבודה זרה, ונפל להו פתקא

נקיית מתרומת הלשכה, כמו כן צריך להיות השמן של נר חנוכה משלו.

אמנם צדין זה יש לדון, דהרי לא לכל הדברים אנו מדמים שמן דנר חנוכה להמנורה, דהרי סבירא ליה לרבי זירא דכצתה אינה זקוק לה, אם כי צנרות של מקדש כצתה זקוק לה, ועל כרחק דלאו לכל מילי אנו מדמיין אותה. ואם כן אולי גם לדין זה שצריך שיהא משלו לא מדמיין לה לנרות שבמקדש. ולכן היה רבי זירא מסתפק אי צריך להשתתף בפריטי, דהגם דסבירא לן כרצ ששת דאכסנאי חייב צנר חנוכה, הרי על זה יכול לעשות את הצעל הצית שליח להדליק נר עצורו, ואין צריך לקנותו שיהא שלו, ורבי זירא הסתפק אם צריך להיות השמן שלו דוגמת שמן שבמקדש. שהרי לשיטתו אסור להשתמש לאורה דומיא דמקדש, וכצתה אינה זקוק לה ואינה דומה למקדש, על כן הסתפק מה דינו של נר חנוכה לגבי דין זה שצריך שיהא שלו. ומכל מקום מספיקא השתתף בצרוטה, ורק אחר דנסיב איתתא אמר, השתא ודאי לא צריכנא.

והנה טעמא דרבי יוחנן דצנר תורה מעות קונות, מצואר צרש"י (מו: ד"ה סבר) דיליף לה מן הקונה מן ההקדש שאמרה תורה ונתן הכסף וקם לו (ויקרא כו-יט) ע"ש. ואם כי

תהלים (ו-יא) בשעה שאמר הקב"ה לנח, כנוס שנים מכל מין, אתה שיקרא צעי למיעל, אמר לו נח לית אתה יכול למיעל אלא אם כן נסיבת לך זיווג. ופגע בפחתא, אמר ליה את צעי תיהוי לי זוג, ומה את יהיב, אמר ליה אנא מתקן עמך, דכל מה דאנא מסגל את תהא נסבא. אתקין ציניהון, דכל מה דשיקרא מכניס, פחתא נסיבא ע"כ. הרי דאין הצרכה שורה במילתא דשיקרא אלא במידי דאמת. ובצני יששכר (שבת ג-ו) כתב, דלכן אמרו צירושלמי (דמאי טו): דאפילו עם הארץ החשוד לאכול טבלים שהן במיתה, מתיירא לשקר בשבת, כי אימת שבת עליו ואומר אמת ע"כ. והיינו כי שבת היא מקור הצרכה, ולכן מתייראים לשקר ע"ש. וכיון דבפך שמן זו באה צרכה להיות מוסיף והולך, היה עליו חותם 'אמת', שהשמן הזה נהיה רק ממשא ומתן באמונה, ולא היה מעורב בה טפה של שקר, ולכן נעשית צו הנס.

וידועים דברי האגרא דפירקא (רמו קפ"ו) ח"ל, אמר כבוד אדמו"ר הרב הק' מהרמ"מ [מרימנוב] על מה שהוא מן התימא שאנחנו רואין כמה פעמים, הילדים צקטנותם הולכים לבית רבם, ומתמידים בלמוד תורתם ומתפללים בכוונה ועונים אמן יהא שמייה רבה, ומיישרים אורחותם, ואחר כך כשמתגדלים מתהפכים ח"ו

מקיעא דכתוב בה אמת [כלומר מסכים אני עמכם]. אמר רבי חנינא שמע מינה חותמו של הקדוש צרוך הוא אמת ע"כ. ואם כן היה הפך נחתם בחותמו של כהן גדול, בתואר אמת.

והנה צני יששכר (כסלו ה-י) כתב, דבעשרת הדברות יש תרי"ג אותיות עד תיבות 'אשר לרעך' (שמות כ-ד), והם ז' אלתון, ומרומז בהם ז' מלות דרצנן. וכל אות מאלו הו' אותיות מורה על מלוא מיוחדת מאלו הו' מלות. והנה אות ך' היא האות האחרון מורה על מלוא האחרונה, היא מלות נר חנוכה, שהיא האחרונה בזמן, על כן נר חנוכה שהניחה למעלה מן ך' פסולה (שבת כג) ע"כ. ולפי זה יש לומר כי 'דברך' רומז על מלות נר חנוכה, דבר ך', שדיבור זו נרמז באות ך' של ואשר לרעך. ויום הראשון של ימי חנוכה, הוא 'ראש' דברך, שבו נמלא הפך שמן, ואיך ידעו שלא נטמא, אלא על כרחך שהיה נחתם בחותמו של כהן גדול, שהם אותיות אמ"ת. ועל כן שפיר אמר, ראש דברך אמת, שהתחלת הנס של ימי חנוכה באה מהחותם של אמת. ועל ידי מציאת הפך לא נתבטל הדלקת המנורה גם לשעה, ולעולם קיימו כל משפט לדקך.

גם יש לומר צמה שהיה חתום הפך בחותם אמת, דאיתא במדרש

המנורה היוצאים מירך המנורה, יש לומר שרומזת על הצנים, ע"ד שאמר הכתוב (שמות א-ה) ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש. והמנורה הוא להדליק אלו הנרות צנר מנורה ותורה אור, ולחנכס לתורה ועבודה. ואמר הכתוב, וישם את המנורה צאהל מועד נוכח השלחן, להורות להאדם כי הדלקת הנרות הללו, שיאיר בהם אור התורה, לא יתכן רק כאשר השלחן עם הלחם הוא מקודר לפני ה', שעולה לפני המלך, אשר אני ה' אהב משפט שונא גול (ישעיה סא-ח), אז יוכל לערוך הנרות כראוי. ואז יתכן ויעל הנרות לפני ה' כאשר נזה ה' את משה (עיין שמן ראש ח"ט פ' בהעלותך קלח).

וזדהו ראש דברך אמת, שהראש של כל הדברים הטובים הוא מדת האמת, וזוה יזכה לעולם כל משפט נדקך, שמה שמחנך ומלמד את בניו משפט ה', גם כי יזקינו לא יסירו ממנו, וישאר תמימותם עמהם לעולם.

במדות גרועות ומצטלים התורה והתפלה וכיוצא, ומאין התהוה זה. הרי התורה שלמדו בקטנותם, והוא הצל שאין בו חטא, היה מהראוי שתעמוד למשען להם ויוסיפו אומץ בנפשותם, כי מנורה גוררת מנורה. ואמר הוא ז"ל, שהוא על שאבותיהם האכילו אותם ממון גול, שסיגלו על ידי משא ומתן שאינו צאמונה, ונתפטמו באיסורים, ושצ להם לבשר מצרס, ועל ידי זה נולדים תאות ומדות גרועות. והציא ראה מופק העוף, על שנהנה מן הגול לא נתקרב לגבי המזבח, כי לא לרצון יהיה (ויק"ר ג-ד), והגם שהעוף לא נטוה, הנה השי"ת שונא החמם עכ"ד.

וביארנו זוה במקום אחר מה שנאמר (שמות מ-כד) וישם את המנורה צאהל מועד נוכח השלחן על ירך המשכן נגבה, ויעל הנרות לפני ה' כאשר נזה ה' משה ע"כ. ויש להבין מהו הענין שהיו הנרות פונים נגד שלחן לחם הפנים. אך קני

בסעודה שלישית פרשת מקץ (יום ג' דחנוכה) תשע"א לפ"ק

שלמה (דרוש פה) כתב, ראיתי בספר היכל הברכה שכתב, דולאים הם ראשי תיבות אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד, כי הם דודים

הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים (שיר ז-ד). ובמדרש דרשה על נר חנוכה, שמנורה להניחה על פתח ביתו ע"כ. ובדרשות לחם

להם מכל 'צריהם', וגשתנה הצירוף
לטובה ל'צריהם', על כן אמר להם על
סעודה זו, כי אחי יאכלו האנשים
'צ'צריהם'.

ובספר פני אריה זוטא כתב, דמה
שכתבו הראשונים רמו
לחנוכה מקרא דטבח טבח והכך, בודאי
שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה
תלמיד, והנראה לענ"ד צזה כי דוק
בחשבון ולא וחשוב ותשכח כי באמת
בפעם ההוא שהיה יוסף עושה
הסעודה לאחיו היה חנוכה ודאי.
שהרי יעקב כשבא למצרים היה ר"ח
ניסן, דבצואו למצרים היה בן ק"ל
שנה, וי"ז שנים היה במצרים, ובניסן
נולדו אבות ובניסן מתו (ראש השנה
יא.), ובמס' כתובות (קי.) משמע
שממצרים לחזרון יש ת' פרסה שהוא
מהלך מ' יום לאדם צינוני, י'
פרסאות ליום, וגמלא להליכה לארך
ישראל וחזרה מארך ישראל למצרים
(שהלכו השצטים אחר שפגשו את יוסף) יש
פעמיים מ' שהם פ' ימים, ובתוך פ'
יום יש י"א שבחות שלא הלכו בהן,
דשומרים שבת היו כידוע. הרי להליכה
וציאה ממצרים לארך ישראל ולחזרה
משם צריך צ"א יום עם השבחות.
ומעתה לא וחשוב מראש חדש ניסן,
יום שבא יעקב למצרים, למפרע צ"א
יום, וגמלא כלים צכ"ז צכסלו. כי ג'
חדשים, טבת שבט ואדר, הם פ"ח
יום, הוסף עליהם ג' ימים מחודש

וריעים, נתנו ריח עכ"ל. ואמרתי מכבר
דבר זה צ"ה מנפשאי, וצריכין להצין
הכוונה צזה ע"כ. וכתב עוד, דזה
נרמז גם במאמרם (שבת כא.) מא"י
חנוכה, שהוא נוטריקון אצרהם יאחק
יעקב משה אהרן יוסף, ונחסר דוד,
כי הנס היה על ידי החשמונאים
שלקחו המלוכה לעצמן מזרע דוד
ע"ש.

ויש לומר עוד, דהנה בשלטי
הגבורים על המרדכי (שבת סוף
פרק צ', דף עט.) כתב, צרוב השנים
חנוכה חל צפרשת מקץ, ונרמז צקרא
(שם מג-טו), וטבח טצ"ח והכך כי
אחי יאכלו האנשים צצריהם, הח'
מטבח, והתיבה מן והכ"ן, הם אותיות
חנוכה, וסמך לסעודות שעושים
בחנוכה. ואותיות וטצ"ח טצ"ח
בגמטריא מ"ד כמו הגרות ע"כ. ויש
להוסיף, כי רש"י פירש, אחי יאכלו
האנשים צצריהם, זה מתורגם
בשירותא, שהוא לשון סעודה ראשונה
בלשון ארמי וכו', אבל כל תרגום של
צריהם, טיהרא ע"כ. ויש להצין דלמה
כתב כאן 'צריהם', ולתרגמו בלשון
ארמי. ונראה דידוע כי אמרת ה'
צרופה (תהלים יח-לא), וכל גזירה
מלמעלה יוצאת צצירופי אותיות, וכאשר
ממתיקים הגזירה, אז משתנה הצירוף
לטובה. ועל דרך מנג"ע ענ"ג, מצריה
צצריה. וכיון שרמז להם כאן הנס
דחנוכה, שנתקיים אללם הא-ל הנפרע

שלם הוציא לחם ויין, והוא כהן לא-ל עליון, ויצרכהו ויאמר צרוך אצרים לא-ל עליון קונה שמים וארץ. וצ'רש"י רמו לו על המנחות ועל הנסכים שיקריבו שם צניו (צ"ר מג-ו) ע"כ. ויש להצין על מה רימו לו על הדברים הללו כעת דייקה.

וּבְרֵאשִׁית כי נצחון מלחמה זו היה שלא כדרך הטבע, שארבעה המלכים גבורים היו, ונצחו את חמשת המלכים המרוצים (רש"י יד-ט). ואצרהם רדף אחריהם להציל את החמשה המלכים שהיה לוט עמהם, וכמו שנאמר (יד-ד) וישמע אצרים כי נשבה אחיו, וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלש מאות, וירדוף עד דן, ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכס וגו'. וצ'רש"י רבותינו אמרו, אליעזר לצדו היה, והוא מנין גמטריא של שמו (מדרים לב). ע"כ. ואם כן נצחון מלחמה זו היה גבורים ציד חלשים, ורצים ציד מעטים, וטמאים ציד טהורים, ורשעים ציד לדיקים, וזדים ציד עוסקי תורתך, וזוה עשה אצרהם פועל דמיוני להנס דחנוכה, שיצא ללחום עבור החמשה מלכים, וזכה לניצוח המלחמה רצים ציד מעטים. ולכן אמר הכתוב על זה, וירק את 'חניכיו', שזוה עשה סימן לצניו על ניצוח המלחמה צנס חנוכה.

וְאָמַר שוב, ויחלק עליהם לילה, על פי מה שפירש צויגד משה

כסלו, הרי כשהתודע יוסף לאחיו היה צכ"ז צכסלו ג' דחנוכה, והסעודה דטבוח טבח והכן היה ציום א' חנוכה עכ"ד.

אָמַר מנינו עוד רמו צפרשתנו, דכתיב (מג-לד) וישא משאת מאת פניו אליהם, ותרב משאת בנימין ממשאות כולם חמש ידות. וכתיב בקדושת לוי (אגדות ד"ה ותרב), ובעבודת ישראל צפרשתנו (ד"ה וישא), כי נתכוין צוה לנצחון המלחמה צימי החשמונאים, שהיו צה חמש ידות, וכמו שאומרים (בנוסח על הנסים), מסרת גבורים ציד חלשים, ורצים ציד מעטים, וטמאים ציד טהורים, ורשעים ציד לדיקים, וזדים ציד עוסקי תורתך ע"כ. וציאורו כי נתן זאת לצנימין, שההיכל והקדשי קדשים היו צחלקו (יומא יב.), ולכן מסר לו החמש ידות, לנצח את האויצים שנכנסו צהיכל.

וּבְרֵאשִׁית צציאור הענין, כי הנה האצות הקדושים כצשו הדרך לזרעם אחריהם על כל הזמנים, ומעשה אצות סימן לצנים (תנחומא לך ט), וכמו שהאריך צוה הרמב"ן ריש פרשת לך (יב-ו). ויש לומר כי אצרהם אצינו כצב הכין ישועה זו לדורותיו אחריו. כי הנה מנינו צמלחמת אצרהם עם המלכים, שאחר שצבו מהכות את כדלעומר ואת המלכים אשר אתו, כתיב (צ'ראשית יד-יח) ומלכי דק מלך

את המקדש שבירושלים, על כן הוציא לאברהם לחם ויין, רימו לו על המנחות ועל הנסכים שיקריבו בניו, כאשר ינחמו אז המלחמה.

ג רימו להם צמה שהוציא לחם ויין, דאיתא בשלחן ערוך (סימן תרע—ג) ריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה. וכתב הרמ"א ויש אומרים שיש קצת מנחה בריבוי הסעודות. והוסיף בטעמו, משום דצרותן הימים היה חנוכה המזבח ע"כ. ויש לומר עוד בטעמו, דהנה בלבוש (שם) כתב בטעם ללא קבעו בחנוכה משתה ושמחה כמו צפורים, כי צפורים היה הגזירה להשמיד ולהרוג את הגופות שהוא בטול משתה ושמחה, ולא את הנפשות, שאפילו המירו דתם ח"ו לא היה מקבל אותם, לכן כשהצילם הקב"ה ממנו, קבעו להללו ולשבחו יתצרך גם כן על ידי משתה ושמחה. מה שאין כן במעשה דאנטיוכוס שלא גזר עליהם להרוג ולהשמיד, רק צרות ושמידות כדי להמיר דתם [כמו שאנו אומרים להשכיחם תורתך ולהעבירם מעל חוקי רצונך], ואם היו ישראל מכניעים להם להיות כבוסים תחת ידם ולהעלות להם מס וחזרין לאמונתם ח"ו, לא היו מבקשים יותר, אלא שבגזר הקב"ה יד ישראל ונחוס, לכך לא קבעום אלא להלל ולהודות לצד, כלומר כיון שהם רצו למנוע אותנו

הכתוב (תהלים קיט—ב) חנות לילה אקום להודות לך על משפטי נדקך. כי תיבת לילה צמילואו, למ"ד יו"ד למ"ד ה"ה עולה ביחד מספר קע"ח. וחציו של לילה הוא מספר חנוכה שעולה פ"ט, שתיקנו אותם להלל ולהודות, ואז אקום להודות לך על משפטי נדקך, שרצו להשכיחם מתורתך ואתה ברחמך הרבים עמדת להם ע"כ. וכיון שאברהם עשה אז פועל דמיוני להגם של חנוכה, על כן רמו ויחלק עליהם לילה, שחילק עליהם תיבת לילה, שעולה כמספר חנוכה.

ועוד דידוע קושיית הצית יוסף (סימן תר"ע) דלמה קבעו חנוכה שמונה ימים, הא על יום הראשון היה שמן להדליק. וכתב לתוך שחלקו השמן על שמונה ימים, ונתנו בכל יום להמנורה שמינית מן השמן, והיה דולק כל הלילה, ושפיר היה נס בכל יום ע"כ. וכיון שאברהם עורר אז הגם של חנוכה, וירק את חניכיו, בזה המשך הגם של ויחלק עליהם לילה, שחלקו השמן לשמונה חלקים, ונעשה הגם שדלקו כל הלילה.

ובאשר נפגש מלכי נדק מלך ירושלים עם אברהם, אחר שבו מהכות את המלכים, והבין צרות קדשו, שאברהם כבש בזה הדרך לורעו אחריו צימי היוונים, שימסרו גם אז רבים ציד מעטים, ויוכלו לחנך שוב

לשמוח על הנס של וירק את 'חניכיו'.
ואם כי חז"ל לא תיקנו על זה משתה
ושמחה, אלא להלל ולהודות, מכל
מקום 'והוא כהן לא-ל עליון',
והכהנים משרתי השם הם מציינים
גודל הטובה והזכיה שיש בזה, שבלי
תורה ומצותיה אין חיייהם חשובים כלל,
ועל כן הוציא לחם ויין.

ואמור הכתוב שוב, ויזכרו ויאמר
ברוך אברהם לא-ל עליון, כי
המשכת האורות של נר חנוכה הוא
משם א-ל, וכמו שנאמר (תהלים קיח-כו)
'א-ל' הויה ויאר לנו (עיין בני יששכר
כסלו ד-קו), וכיון שהמשיך אז אברהם
הנס של חנוכה, על כן צירף אותו,
ברוך אברהם לא-ל עליון.

ובזה נבוא לבאר גם הסעודת חנוכה
שעשה יוסף לאחיו, כי הנס
לחנוכה היה בשתי דברים, האחד
ניצוח המלחמה, שעשה לזה כבר
אברהם פועל דמיוני, ושם היה הנס
דנרות, שמפך שמן ליום אחד הדליקו
שמונה ימים. ויש לומר דהמשכת נס
זה בא על ידי כחו של יוסף, כי הנה
חז"ל אמרו (שבת כג:) מחוץ לפרכת
אשר על העדות יערוך (שמות כז-כא),
וכי לאורה הוא צריך, והלא כל
ארבעים שנה שהלכו בני ישראל
במדבר לא הלכו אלא לאורו. אלא
עדות הוא לבאי עולם שהשכינה שורה
בישראל. מאי עדות, אמר רב זו נר

מזה לכפור צדו ח"ו, ובעזרתו יתברך
לא הפיקו זממם וגזרה דינו, לכך
אנו מודים ומשבחים לו על שהיה לנו
לאלקים ולא עזבו מעבודתו ע"כ.

והנה בטורי זהב (סימן תרע סק"ג)
מקשה עלה הלא הלך גדול
המחטיא את האדם יותר מההורגו,
ואם כן יש להרבות במשתה ושמחה
בחנוכה יותר מצפורים ע"ש. ואולי יש
לומר דהשמחה בהלל ממות לחיים,
משיג כל אחד, גם פשוטי העם ונשים
וטף שדעתן קלות. משאין כן המעלה
של הלל הדת, לאו כל מוחא סביל
דה, הרי אונס רחמנא פטריה, והמנות
ניתנו לעול על לאריהן, ולשמחה מה
זו עושה, להתחייב במשתה עזור מה
שניגולו מהעצרת הדת באונס, שאין זו
חטא. ולכן לא קבעוהו למשתה
ושמחה, כי אי אפשר לחייב לאדם
לשמוח רק במה שמשגי ומצין
השמחה. מה שאין כן הצני עליה
שמשגיגין שעיקר חיי האדם הוא
התורה ומצותיה, וכאשר מעצירין על
הדת, אם כי הוי באונס, מכל מקום
אונסא כמאן דעזיד לא אמרינן,
אלליהם יש בחנוכה משתה ושמחה
יותר מפורים, שהרי שמחתם בהלל
הדת עולה יותר מהללה ממות לחיים,
ולכן הם מרבים גם בחנוכה בסעודה
של מצוה.

ולכן הוציא מלך שלם לחם ויין,
להורות על ריבוי הסעודות שיש

מערכי שנותן זה שמן כמדת חצרותיה, וממנה היה מדליק וזה היה מסייס ע"כ. ויש להבין למה היחה נס זה זנר המערכי דייקא, ולא זאחד משאר הנרות.

וּבְרֵאדָה להנה איזה נר הוא הנר המערכי יש פלוגתת הראשונים, דברמז"ס (ה' צית הבחירה ג-יב) כתב דקיימא לן כרבי שמעון בן אלעזר להמנורה כפון ודרוס מונחת (מנחות נח:), ונר האמצעי נקרא הנר המערכי, ומשום שכל הנרות של המנורה מזודד ראשי הפחילות לנד נר האמצעי, וראש הפחילה של נר המערכי מזודד כלפי מערב. ודעת הראב"ד (שס) דקיימא לן כרבי דאמר בהמשך מזרח ומערב מונחים נרות המנורה, דהיינו שלשה קנים למזרח ושלשה קנים למערב. ולהך מאן דאמר הנר שהוא שני לנר החילון שבמזרח הוא נקרא נר המערכי, מדהוא הנר המערכי הראשון לנר היותר מזרחי (רש"י שנת כג: ד"ה נר). וזה סותר דעת רש"י (מנחות נח:) דהנר החילון שלנד מערב נקרא הנר המערכי (ועיין צוה בתפארת ישראל מדות פרק ג' אות עה). — על כל פנים הנר המערכי הוא, או הנר הרביעי שהוא האמצעי, או הנר השישי ממערב למזרח.

וְהַגָּדָה ידוע לשצעת קני המנורה המה מכוונים נגד השצעה רועים, הראשונה נגד חצרהס, והשניה

נגד יחק וכו' (עיין אבן שלמה פ' בהעלותך אות ט). ויש חילוקי דיעות בסדר השצעה רועים, אס יוסף קודם למשה ואהרן, דאזלינן בתר זקנה, או משה ואהרן קודמים ליוסף (עיין השמטות זוה"ק ח"א רסא.). ואס כן לפי סדר הרועים הוי יוסף או מספר רביעי או מספר שישי. והנר המערכי מכון נגד יוסף, וזה תלוי בפלוגתא אס הוא הנר הרביעי האמצעי או הנר השישי.

וּבְצִבְרוֹ הוא, כי יוסף הוא המשזיר לכל עם הארץ (מג-י), והיינו שבמדת הקדושה של יוסף, שס שורה הצרכה וכמו שאמרו (סוטה ד:) כל הצא על אשה זונה, לסוף מצקש ככר לחס, שנאמר (משלי ו-יב) כי בעד אשה זונה עד ככר לחס ע"כ. ולכן כאשר פתר יוסף לפרעה שבאים שצע שני רעב, ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם, וישיתוהו על ארץ מצרים וגו', ולא תכרת הארץ צרעב, השיב על זה פרעה, הנמלא כזה איש אשר רוח אלקים צו וגו', אין נבון וחכם כמון (מא-לח). והיינו שלא די לזה חכם ונבון לצדו, כי לא לחכמים לחס ולא לנבונים עושר, ואין צרכה אלא צמי שמתנהג בקדושה כיוסף, ואנו צריכין לזה איש אשר רוח אלקים צו, שמתנהג בקדושה וטרה כמו יוסף.

וְהָרִי מצינו אחר זה, ותרעב כל ארץ מצרים, וינעק העס אל פרעה

כנגדם. וחזן מאצרהם ויוסף שהמשיכו הנס כנ"ל, היה זה גם אלל שאר האצות. שמנינו צינחק, ויזרע ינחק בארץ ההוא, וימנא צשנה ההוא מאה שערים ויצרכהו ה' (כו-יג). וצרש"י לומר שהארץ קשה והשנה קשה, ואף על פי כן עשמה על אחת מאה ממנה שאמדהו (צ"ר סד-ו) ע"כ. והיינו מעין הנס דחנוכה, שלא היה ראוי להוציא אלל מעט, ונתהוה ממנו מאה פעמים כמותו.

ובבזו כן יעקב אצינו המשיך הנס, וכמו שכתב צש"ך על התורה, ויותר יעקב לצדו (לג-כה), אמרו חז"ל אל תקרי לצדו אלל לכדו, מאין בא לו זה הכד. כשיעקב שם האצניים מראשותיו והשכים צדוקר ומנאן אצן אחת, ונתצנר לו כד של שמן ויזק על ראשה, וחזר הכד ונתמלא, אז ידע יעקב שהוא מזומן לצרכה, ואמר אין זה ראוי להניחו כאן. והוא השמן שנמשחו ממנו המשכן וכל כליו והמזבח ואהרן וצניו והמלכים, ועדיין כולו קיים, כמ"ש חז"ל (כריתות ה: הוריות יא:): זה לי לדורותיכם (שמות ל-לא). והוא כד השמן של הצרפית, שאמר לה אליהו כד השמן לא תכלה (מלכים א יז-ד), והוא אסוך שמן של אשת עוצדיה הנציא (מלכים ז ד-ג). כשראה יעקב שכל כך נסים עתיד להיות צו, סיכן עצמו והציאו. כן מנאחי עכ"ל.

ללחם, ויאמר פרעה לכל מנרים לכו אל יוסף, אשר יאמר לכם תעשו (מא-נה). וצרש"י שאמר להם פרעה, למה לא צרכתם צר, והלא הכריו לכם ששני הרעב צאים. אמרו לו אספנו הרבה והרקיצה, אמר להם אס כן, כל אשר יאמר לכם תעשו, ויוסף אומר להם שימולו (צ"ר מא-ה) ע"כ. הרי כי גם מה שהיה נוצרים המנרים שטופי זימה, לא היה מתקיים, רק מה שהיה יוסף נוצר. ואומר להם למנרים שימולו, להחליש כח התאוה ולהיות קלת פרושים, כי רק אז שורה הצרכה.

ולבן רק באותו הנר שמכוון נגד יוסף הצדיק, שם היה צרכה צהשמן, שנתן צה כמדת הצרותיה, ודולקת והולכת כל היום כולו. ומדה זו המשיך יוסף גם על כל שאר הגרות ציומי דחנוכה. ולכן אחר שאמר יוסף, הבא את האנשים הביתה, וטבח טבח והכן, שיכין להם סעודת חנוכה, אמר אחר כך לצנימין אשר ההיכל והמנורה היה עומד צחלקו, חלקים יחנק' צני (מג-ט), שימשך עליך יומי דחנוכה, צהנס של הגרות, ותרצ משאת צנימין חמש ידות, נגד החמשה ידות של ניצוח המלחמה, מסרת גבורים ציד חלשים וכו'.

וגראדה עוד שהצצה רועים המשיכו כל אחד הנס להנר שמכוון

שאתה מדליק ומטיב את הנרות (תנחומא בהעלותך ה). וכתב הרמב"ן (שם ח-ג) בשם מדרש, שאמר לו ה', יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות וכו', והיא חנוכה החשמונאים, והקרבות כל זמן שצית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם וכו', והיינו חנוכה חשמונאי ע"ש. וגם צדוק היה פועל דמיוני, על הנס של גבורים ציד חלשים, שאמר אל שאלו, רועה היה עבדך לאציו צלאן, וצא הארי ואת הדוב וגו', והחוקמי צוקנו והכיתיו והמיתיו, גם את הארי גם הדוב הכה עבדך, והיה הפלשמי הערל הזה כאחד מהם (שמואל א יז-לד).

וידו הדודאים נתנו ריח, אלו השצעה רועים שהם מכוונים נגד שצע קני המנורה, הם נתנו ריח צמה שהמשיכו הנס של יומי דחנוכה, ולכן על פתחינו כל מגדים, זה נר חנוכה שמניחה על הפתח, אשר הם המשיכו הנס לדורות עולם. וזהו גם הרמז מא"י חנוכה, שנרמז בהם שמות הרועים.

ואצו אומרים בהזמירות, בני צינה ימי שמונה קצבו שיר ורננים, כי תכלית קביעות זכר לנס, אינו רק ליתן הודאה על העצר, אלא שמוה יתבונן על גודל ההשגחה שיש מן השמים על האדם, וכמו שכתב הרמב"ן (סוף פרשת צא) שמן הנסים

ובספר ברכת שמואל (סוף פ מקץ ד"ה ואגב) הביא דברי הש"ך, ומסיים דבריו צוה"ל, והנה פשוט הוא בעיני שגם אותו הפך נתגלה גם כן לבני חשמונאי, שהיה חתום בחותמו של כהן גדול, של אהרן הכהן, דכתיב גביה, זה לי לדורותיכם, לעולם הבא, ובו הדליקו שמונה ימים לפי זרכס וכו', והמותר נגזו לעולם הצא עכ"ל. — ובנו בספרו קצ הישר (פרק י"ו) כתב גם כן כדבריו, וז"ל ואחר כך צאו בני חשמונאים לבית המקדש, ולא מלאו כי אם כלוחית אחת של שמן, אשר היתה חתומה בטבעת של כהן גדול, אשר באותה כלוחית היו מושחין בו מלכי ישראל, וכל כהן גדול שהיה טעון משיחה, נמשח באותו פך של שמן המשחה ע"כ. הרי לנו כי גם יעקב המשיך למטה הנס של חנוכה.

ובבושה רבינו מצינו, שכאשר הוציא את ישראל ממצרים, וגם צדה לא עשו להם, והיו צמדצר צלי מזון, נסתפקו מהעוגות שהוציאו ממצרים עד יום ט"ז אייר שהתחיל המן לירד, וכמאמרם (קידושין לה). שעוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן ע"ש. והיינו שהיה הצרכה בהעוגות המועטות שסתפקו ממנו חודש ימים, דומיא דנס השמן. — ואהרן הכהן, הרי חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה המשכן, ואמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם,

הגדולים המפורסמים, אדם מודה
 צנסיס הנסתרים שהם יסוד התורה
 כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה
 רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו
 שכולם נסים אין זהם טבע ומנהגו
 של עולם, אלא אם יעשה המלות
 ילחינו שברו, ואם יעבור עליהם
 יכריחנו עונשו, הכל בגזירת עליון וכו'
 ע"ש. וזני בינה, שמצינים דבר מתוך

דבר, שמהנסיס הנגלים יצואו להתבונן
 צהנסיס הנסתרים, על כן קבעו שיר
 ורננים, כדי שניתן לצ להתבונן בזה,
 כי מה שעשה נסיס לאבותינו 'צימים
 ההס', יש גם 'בזמן הזה', אלא שאז
 היה בגלוי וכעת הוא צהסתר. וכה
 נזכה שישגיח ה' עלינו לקרב גאולתינו
 ופדות נפשינו בעגלא ובזמן קריב
 צביאת בן דוד צצ"א.

לעילוי נשמת

הר"ר אליעזר ע"ה ב"ר שלום יוסף נ"ו

נפטר כ"ט כסלו תשנ"ג לפ"ק

ת.נ.צ.ב.ה

נתנדב ע"י בנו

הר"ר יצחק אהרן שטייף הי"ו

נתנדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' יצחק אלעזר ווערצבערגער הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו

בהיכנס בנו הב' עזריאל יהודה נ"י

לעול התורה והמצוות

נתנדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' דוד צבי זלרמאיר הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו

באירוסיו בנו החתן ישראל לייב נ"ו למו"ט

נתנדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' צבי אלימלך גרינפעלד הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו

באירוסיו בתו הכלה תחי' למו"ט

נתנדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' יעקב משה פריעדמאן הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו

בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' מאיר גרינפעלד הי"ו

לרגל הכנס בנו מנחם מענדל נ"י

בבריתו של אברהם אבינו ע"ה

נתנדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' חיים ברוך אייזיקסאהן הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו

בהולדת בנו למזל טוב

הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה

להר"ר יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו 718.387.5770

מוסדות עדת יראים זויען

בנשיאות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

~ וויליאמסבורג ~

בחדרת קודש וברגשי גיל וחדוה נשבר בזה כסא מלא ברכתא
למרנא ורבנא אבינו רועינו ומדריכנו, עטרת ראשינו ותפארתנו

ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

והברכה אחת הוא לחתנו הרב הגאון, מעוז ומגדל,

מורה ודאין במחננו במסירות נאמנה,

לכל נצרך ושואל עומד תמיד הבן, ועצה ותושיה ממנו נהנים

רבי אהרן ישעי' הלוי ראזנער שליט"א

דומ"ץ דק"ק סאמבאטהעלי – וראה"ב דקהלתינו

לרגל השמחה השרוי' במעונם בהכנסת הבן – הנכד

הבחור החשוב כמר יוסף הלוי ני"ן

לעול התורה והמצות בשטו"מ

צלותינו מן קדם שמיא שיוכו לרוות רב תענוג ונחת

ממנו ומכל יוצ"ח לאויוש"ט ושיזכה מרן שליט"א

להנחילנו במעגלי צדק ע"ד הסולם העולה בית א-ל

מתוך הרחבת הדעת בבריות גופא ונהורא מעליא

עדי נוכח לישועתן של ישראל בביאת בן דוד בב"א.

הנהלת המוסדות